

ความสุขของผู้สูงอายุย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น
**The Happiness of Elderly Migrants who Moved to the City of Khon Kaen,
Khon Kaen Province**

อิทธิพงษ์ ทองศรีเกตุ*
Ittipong Thongsrikate *

กลุ่มสหวิทยาการสังคมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
Interdisciplinary of Social Science Section, Faculty of Liberal Arts, Maejo University, Thailand

ABSTRACT

This article aims to investigate happiness and a variety of factors related to happiness for elderly migrants who moved to the city of Khon Kaen in the province of Khon Kaen. The research methodology selected was a sequential mixed methodology with individual levels as units of analysis. Qualitative research data were collected by conducting in-depth interviews with 16 elderly migrants. Quantitative research data were collected by interviewing 276 elderly migrants residing in the city of Khon Kaen. Data were analyzed using content analysis, descriptive statistics, and Chi-square analysis. The results for the happiness of elderly migrants who moved to the city of Khon Kaen included the following dimensions; 1) family: happiness with children 2) stability of residence: feeling confident and not abandoned at the end of life and 3) physical and mental: access to health services. The factors related to the happiness of elderly migrants who moved to the city of Khon Kaen included, age, educational level, marital status, monthly income, the location of origin before migration, who they migrate with, level of preparation before migrating, daily life activity, household roles, and health care behaviors.

ARTICLE INFO

Article history:
Received 8 April 2020
Received in revised form
10 August 2020
Accepted 27 August 2020
Available online
25 December 2020

Keywords:
Elderly Migrants (ผู้สูงอายุย้ายถิ่น),
Happiness (ความสุข),
Migration (การย้ายถิ่น),
City Area (เขตเมือง)

*ผู้เขียนที่ให้การติดต่อ

E-mail address: Thongsrikatei@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสุขและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสุขของผู้สูงอายุย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน มีหน่วยวิเคราะห์ข้อมูลในระดับปัจเจก การวิจัยเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ระดับลึกกับผู้สูงอายุย้ายถิ่น จำนวน 16 คน การวิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวมด้วยแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างกับผู้สูงอายุย้ายถิ่น จำนวน 276 คนที่อยู่อาศัยในเขตเมืองขอนแก่น การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา สถิติพรรณนาและการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของไควสแควร์ ผลการศึกษาพบว่า ความสุขของผู้สูงอายุย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย 1) ครอบครัวย้ายถิ่น: ความสุขที่อยู่กับลูกหลาน 2) มั่นคงในการอยู่อาศัย: ความรู้สึกมั่นใจว่าไม่ได้ถูกทอดทิ้งในช่วงบั้นปลายของชีวิต และ 3) สุขภาพร่างกาย จิตใจแข็งแรงดี: จากเข้าถึงการบริการทางสุขภาพที่ดี ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสุขของผู้สูงอายุย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ได้แก่ อายุ การศึกษา สถานภาพสมรส จำนวนรายได้ต่อเดือน เขตที่อยู่อาศัยก่อนการย้ายถิ่น ลักษณะการย้ายถิ่น การเตรียมตัวก่อนการย้ายถิ่น การทำกิจกรรมในชีวิตประจำวัน บทบาทในครัวเรือน และพฤติกรรมดูแลสุขภาพ

บทนำ

การย้ายถิ่นจากถิ่นที่อยู่อาศัยเดิมไปยังถิ่นที่อยู่อาศัยใหม่ที่มีความแตกต่างทางสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิต ผู้ย้ายถิ่นต้องมีการปรับตัวให้กับสภาพแวดล้อม เพื่อให้ตนสามารถดำรงอยู่ในได้ในถิ่นปลายทาง ผู้ย้ายถิ่นมีทั้งปรับตัวได้และไม่สามารถปรับตัวได้ บางรายถึงขั้นต้องย้ายถิ่นกลับไปยังถิ่นเดิมของตน (Lili Ma, 2012; Jamplakay, 2012) ขณะเดียวกันหากผู้ย้ายถิ่นได้อาศัยอยู่กับผู้ที่มาจากพื้นที่เดียวกัน หรือมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่คล้ายคลึงกัน ก็จะเกิดการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายในการช่วยเหลือกัน และช่วยลดปัญหาการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นให้ลดน้อยลง (Gregory, 2014; Gullette, Raleigh, 2014; Jamplakay, 2012; Walker, 2010)

ผู้สูงอายุย้ายถิ่น (Elderly Migrants) เป็นประชากรกลุ่มหนึ่งที่ได้ย้ายถิ่น หรือปรับเปลี่ยนที่อยู่อาศัยจากที่เคยอยู่เดิมไปยังถิ่นที่อยู่อาศัยใหม่เมื่อตนเองเป็นผู้สูงอายุ ซึ่งประชากรกลุ่มนี้ในอดีตที่ผ่านมามีการย้ายถิ่นที่ค่อนข้างจำกัด เนื่องจากการได้อยู่อาศัยในสภาพแวดล้อมที่มีความผูกพันมาตั้งแต่กำเนิด มีความคุ้นเคยในถิ่นที่อยู่อาศัย มีญาติพี่น้องและเครือข่ายทางสังคมที่แน่นหนา (Porapakkham & Atibobhi, 2000) นอกจากนี้การย้ายถิ่นเมื่อตนเองเป็นผู้สูงอายุอาจไม่เอื้ออำนวยต่อการย้ายถิ่น เนื่องจากเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางเสื่อมถอยทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจและสังคม (Bernard & Pelikh, 2019) อย่างไรก็ตามจากรายงานการสำรวจการย้ายถิ่นของประชากรไทยปี 2015 พบว่า มีผู้ย้ายถิ่นที่เป็นผู้สูงอายุ ร้อยละ 2.8 จากปี 2011 ที่มีผู้ย้ายถิ่นที่เป็นผู้สูงอายุอยู่ ร้อยละ 2.0 ของผู้ย้ายถิ่นทั้งหมด และคาดว่าจะการย้ายถิ่นของผู้สูงอายุอาจมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น (National Statistical Office, 2015) อาจกล่าวได้ว่าผู้สูงอายุ ยังเป็นผู้ที่มีความกล้าเสี่ยง กล้าการตัดสินใจย้ายถิ่นขณะที่ตนเองเป็นผู้สูงอายุ

จังหวัดขอนแก่นเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุมากเป็นอันดับสองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รองจากจังหวัดนครราชสีมา มีจำนวนผู้สูงอายุอยู่ที่ 312,933 คน หรือมีผู้สูงอายุคิดเป็น

ร้อยละ 17.36 ของประชากรทั้งจังหวัดขอนแก่น (Department of Older Person, 2019) และถือเป็นจังหวัดหนึ่งที่สำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นศูนย์กลางกระจายความเจริญทั้งทางด้านการแพทย์ การศึกษา การเงิน/ธนาคาร การปกครอง การคมนาคมและเศรษฐกิจไปยังจังหวัดอื่น ๆ ในภูมิภาค รวมไปถึงประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงและมีความพยายามพัฒนาให้เมืองขอนแก่นเป็นศูนย์กลางด้านการค้า การลงทุนรวมทั้งการบริการในกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคน้ำโขง (Khon Kaen, 2017) ขณะเดียวกันเป็นจังหวัดที่มีประวัติศาสตร์ มีความเจริญงอกงามทางวัฒนธรรมมาอย่างยาวนาน ทำให้มีการย้ายถิ่นของประชากรเข้ามาอาศัยอยู่ในจังหวัดขอนแก่นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่มีการย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเทศบาลนครขอนแก่นเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในระหว่างปี 2013-2015 ได้มีผู้สูงอายุที่ได้แจ้งชื่อเข้าสู่เขตเทศบาลนครขอนแก่นสูงถึง 938 คน (Khon Kaen municipality, 2015) อนึ่งการย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมืองที่มีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจ และความพร้อมทางด้านการแพทย์และสาธารณสุขอาจช่วยให้ผู้สูงอายุได้รับสิทธิ สวัสดิการ หรือการบริการที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายมากกว่าเขตชนบท (Foundation of Thai Gerontology Research and Development Institute (TGRI), 2013) ดังนั้นการย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองของผู้สูงอายุ อาจมีส่วนช่วยให้ตัวผู้สูงอายุได้รับสิทธิและสวัสดิการที่ดีในเขตเมือง รวมไปถึงความสุขที่ได้รับจากการอยู่อาศัยใกล้ชิดกับสมาชิกในครัวเรือน ซึ่งความสุขเป็นสิ่งที่ช่วยยืดอายุของผู้สูงอายุให้ยืนยาวออกไป และช่วยให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี (Chei, May-Ling Lee, Ma & Malhotra, 2018)

ดังนั้นบทความนี้จึงให้ความสำคัญกับการศึกษาเรื่องความสุขที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น เพื่อจะให้เห็นว่าการย้ายถิ่นที่เกิดขึ้นนั้น ตัวผู้สูงอายุได้รับความสุขในเรื่องใด และมีปัจจัยใดบ้างที่มีความสัมพันธ์กับความสุขของผู้สูงอายุย้ายถิ่น ซึ่งจะทำให้เห็นภาพความสุขของผู้สูงอายุย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ได้อย่างรอบด้าน

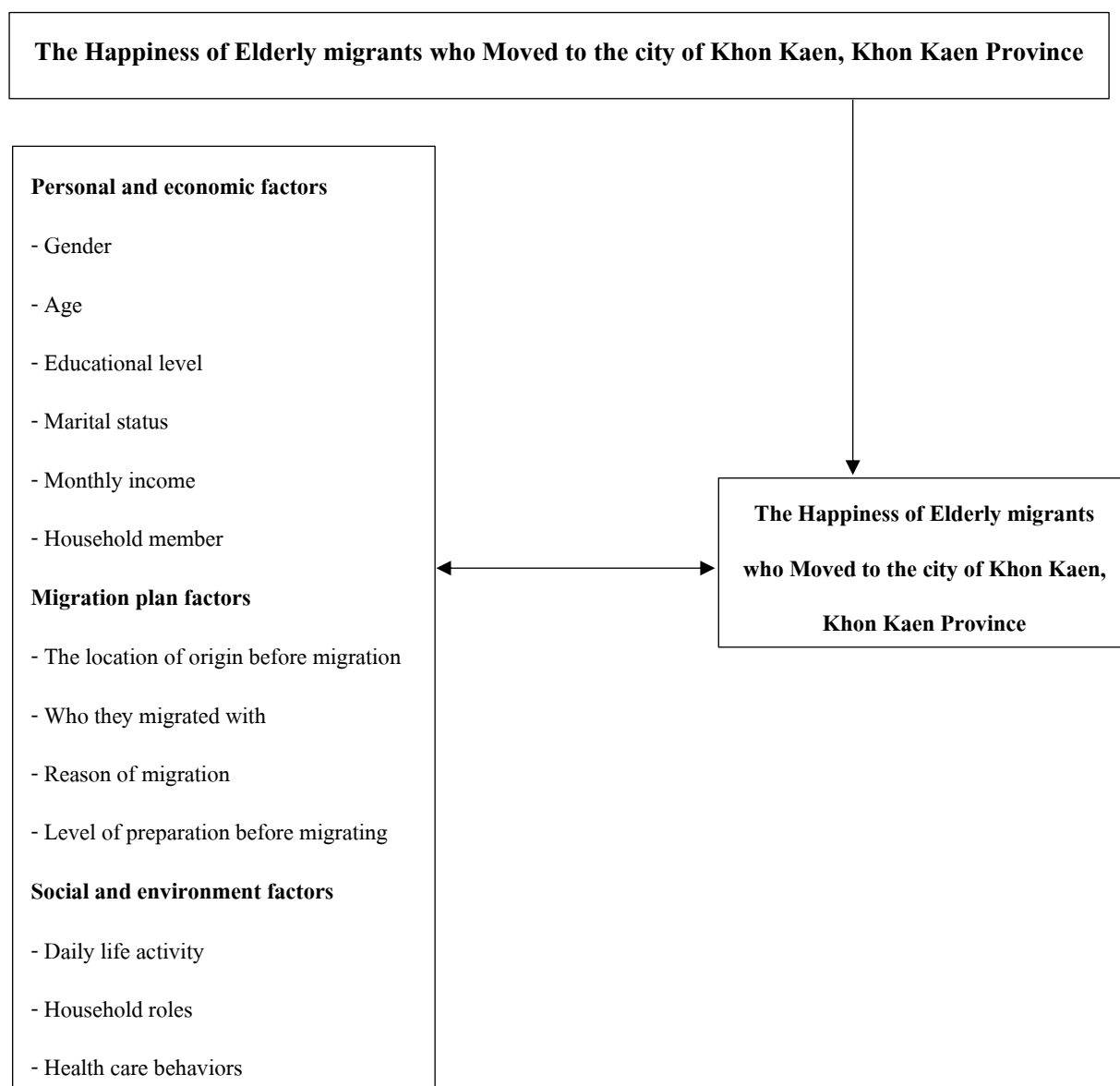
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความสุข และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสุขของผู้สูงอายุย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ความสุขของผู้สูงอายุย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสุข และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสุขของผู้สูงอายุย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน เริ่มจากการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับความสุขของผู้สูงอายุย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น หลังจากนั้นได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพไปออกแบบในการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อให้ภาพกว้างของความสุขที่สามารถวัดระดับความสุขและทดสอบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสุขของผู้สูงอายุย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ในการทดสอบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสุขได้แบ่งปัจจัยในการ

ทดสอบออกเป็น 3 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยทางคุณลักษณะส่วนบุคคลและเศรษฐกิจ ปัจจัยแบบแผนการย้ายถิ่น และปัจจัยสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยมีกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้ (ภาพที่ 1)



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการศึกษา

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed methods) เริ่มต้นด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลความสุขของผู้สูงอายุย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น เก็บรวบรวมด้วยวิธีการสัมภาษณ์ระดับลึกกับผู้สูงอายุย้ายถิ่น จำนวน 16 คน ที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือก คือ 1) เป็นผู้ย้ายถิ่นที่อยู่ในช่วงอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ณ วันที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 2) อาศัยอยู่ในเขตเมืองขอนแก่นมาแล้วอย่างน้อย 6 เดือน และ 3) มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ไม่ป่วยเป็นโรคร้ายแรง โรคเรื้อรัง ไม่เป็นผู้ป่วยติดเตียง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา หลังจากนั้นนำผลการวิเคราะห์ที่ได้จาก

การวิจัยเชิงคุณภาพไปออกแบบในการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อให้ภาพกว้างของความสุขที่สามารถวัดระดับความสุขและทดสอบหาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสุขของผู้สูงอายุย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

การวิจัยเชิงปริมาณ หน่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นหน่วยระดับบุคคล ได้แก่ ผู้สูงอายุที่ได้แจ้งย้ายทะเบียนบ้านเข้าสู่เขตเทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ในช่วงปี 2556- 2558 จาก 95 ชุมชน จำนวน 938 คน กลุ่มตัวอย่างได้จากการคำนวณจากสูตรของ Krejcie & Morgan (1970) ได้ตัวอย่างในการวิจัย 274 คน ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลกับตัวอย่างเกินจากขนาดตัวอย่างเป็น 276 คน การคัดเลือกตัวอย่าง (Sampling) ได้กำหนดเกณฑ์เช่นเดียวกับการวิจัยเชิงคุณภาพ การสุ่มตัวอย่างใช้การสุ่มแบบ 2 ขั้นตอน (Two-stage random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างซึ่งพัฒนาขึ้นมาจากการทบทวนวรรณกรรม เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและผลการวิจัยเชิงคุณภาพ การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์กับตัวอย่าง แบบสัมภาษณ์แต่ละฉบับใช้เวลาในการตอบประมาณ 15-25 นาที ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ไม่รบกวนการใช้ชีวิตประจำวันของตัวอย่าง การวิจัยนี้ได้ผ่านการรับรองจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ หมายเลขการรับรองที่ HE 603003 อนึ่งแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิและการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ก่อนการนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง และการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนาและการวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้ตารางไขว้ (Cross tabulation) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Chi-square) ทั้งนี้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ผู้วิจัยได้จัดตัวแปรที่ไม่ได้อยู่ในการวัดระดับกลุ่ม (Nominal scale) ให้อยู่ในการวัดระดับกลุ่มก่อนนำเข้าสู่วิเคราะห์

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาเสนอกรอบกลุ่มใน 3 ประเด็น ประกอบด้วย คุณลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจและสังคม แบบแผนการย้ายถิ่น ความสุขของผู้สูงอายุย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสุขของผู้สูงอายุย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) คุณลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจและสังคม แบบแผนการย้ายถิ่นของผู้สูงอายุย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาจากการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ผู้สูงอายุย้ายถิ่นที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีจำนวน 16 ราย แบ่งเป็นผู้สูงอายุย้ายถิ่นชาย 8 ราย และผู้สูงอายุย้ายถิ่นหญิง 8 ราย ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 60-70 ปี ยังคงมีสถานภาพสมรส และได้รับการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา ก่อนหน้าที่จะย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองขอนแก่นผู้สูงอายุทั้งหมดยังคงเป็นผู้สูงอายุที่ทำงาน โดยเฉพาะงานในภาคเกษตรกรรม ซึ่งเป็นแหล่งรายได้หลัก ภายหลังการย้ายถิ่นผู้สูงอายุบางรายยังคงทำงาน (มีรายได้) และเว้นว่างจากการทำงาน เนื่องจากเมื่อย้ายถิ่นเข้ามาอาศัยอยู่กับสมาชิกในครัวเรือน ผู้สูงอายุได้รับการดูแลจากสมาชิกที่อาศัยอยู่ร่วมกันภายในครัวเรือน รายได้ที่ได้รับส่วนใหญ่มาจากเบี้ยยังชีพของรัฐ และเงินจากบุตรทั้งที่อยู่อาศัยด้วย

และไม่ได้อาศัยอยู่ด้วยกัน ประมาณ 1,000 – 4,000 บาทต่อเดือน ขณะที่สาเหตุของการย้ายถิ่น ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ให้เหตุผลของการย้ายถิ่นเนื่องมาจากสมาชิกในครัวเรือนต้องการให้มาอยู่อาศัย เพื่อที่จะได้ใกล้ชิดกับสมาชิกในครัวเรือน ผู้สูงอายุย้ายถิ่นมาพร้อมกับคู่สมรส ยกเว้นผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสเป็นหม้ายจะย้ายถิ่นมาคนเดียว ผู้สูงอายุย้ายถิ่นส่วนใหญ่เคยมีประสบการณ์การย้ายถิ่นเพื่อไปทำงาน ก่อนหน้าที่จะเป็นผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุย้ายถิ่นที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญยังคงมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง ช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันได้ และยังคงดำเนินบทบาทหน้าที่ของของผู้สูงอายุนั้นคือ การให้การอบรมสั่งสอน ตักเตือนสมาชิกในครอบครัวเลี้ยงหลาน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีพฤติกรรมดูแลสุขภาพ เช่น การออกกำลังกาย ด้วยการช่วยเหลือทำงานบ้าน การทำงานอดิเรก เป็นต้น เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับข้อมูลเชิงปริมาณ พบว่า ผู้สูงอายุย้ายถิ่นส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 65.9 มีอายุอยู่ในช่วงการเป็นผู้สูงอายุตอนต้น (60-69 ปี) ร้อยละ 56.9 อายุเฉลี่ย 68.64 ปี ยังคงมีสถานภาพสมรส ร้อยละ 61.1 และสำเร็จการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 ร้อยละ 63.0 ผู้สูงอายุย้ายถิ่นเกินกว่าครึ่งมีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 52.0 โดยรายได้ส่วนใหญ่มาจากเบี้ยยังชีพของรัฐ ร้อยละ 89.1 อาศัยอยู่กับสมาชิกในครัวเรือน 1-3 คน ร้อยละ 61.6 ผู้สูงอายุเคยอยู่อาศัยในเขตชนบทก่อนย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมือง ร้อยละ 45.7 ส่วนใหญ่ย้ายถิ่นมาพร้อมกับคู่สมรส ร้อยละ 51.1 ผู้สูงอายุกว่าครึ่งมีเหตุผลในการย้ายถิ่นเพื่อติดตามสมาชิกในครัวเรือน ร้อยละ 54.7 มีการเตรียมตัวก่อนการย้ายถิ่นอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 46.1 ผู้สูงอายุย้ายถิ่นส่วนใหญ่ยังเป็นผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดี มีพฤติกรรมดูแลสุขภาพในระดับสูง สามารถทำกิจกรรมในชีวิตประจำวันได้ด้วยตนเองในระดับสูง และมีบทบาทในครัวเรือนในระดับสูง ร้อยละ 100.0 ร้อยละ 98.2 และร้อยละ 90.6 ตามลำดับ

2) ความสุขของผู้สูงอายุย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ในการวิเคราะห์ในส่วนนี้มีประเด็นในการนำเสนออยู่ด้วยกัน 3 ประเด็น ประกอบด้วย 1) ด้านครอบครัวอบอุ่น: ความสุขที่อยู่กับลูกหลาน 2) มั่นคงด้านเศรษฐกิจและที่อยู่อาศัย: ความรู้สึกมั่นใจว่าไม่ได้ถูกทอดทิ้งในช่วงบั้นปลายของชีวิต และ 3) ความสุขที่เกิดจากการมีสุขภาพดี: สุขกาย สุขใจที่เกิดจากเข้าถึงการบริการทางสุขภาพที่ดี มีรายละเอียดดังนี้

1) ครอบครัวอบอุ่น: ความสุขที่อยู่กับลูกหลาน พบว่า ผู้สูงอายุย้ายถิ่นส่วนใหญ่รู้สึกมีความสุขอบอุ่นใจที่ได้ย้ายมาอาศัยอยู่กับสมาชิกในครัวเรือน ซึ่งสอดคล้องกับเหตุผลในการย้ายถิ่นของผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่นเพราะต้องการติดตามสมาชิกในครัวเรือน ขณะเดียวกันการได้มาอยู่ร่วมกับสมาชิกในครัวเรือน ผู้สูงอายุย้ายถิ่นได้รับการดูแลช่วยเหลือจากสมาชิกในครัวเรือนในเรื่องต่าง ๆ เช่น การดูแลเมื่อยามเจ็บป่วย ความเป็นอยู่ภายในบ้าน เป็นต้น ในทางกลับกันผู้สูงอายุย้ายถิ่นก็มีบทบาทในการช่วยดูแลสมาชิกในครัวเรือนตอบแทนด้วย เช่น ช่วยเลี้ยงหลาน เตรียมอาหาร เป็นต้น ดังคำบอกเล่าของผู้สูงอายุย้ายถิ่นชายวัย 75 ปีรายหนึ่งว่า

“...ในความคิดของตา ตาว่ามันสุขแล้ว คนเราไม่ต้องไปหวังพึ่งอะไรมากมาย เรื่องเงิน เรื่องทอง เรื่องกิน เราแค่มีกินไปวัน ๆ อย่างนี้พอ จริงไหม เพราะเราไม่ได้คิดว่ายากไปเที่ยวโน่น หรืออยากไปซื้ออะไรสวย ๆ งาม ๆ เราก็ไม่ได้คิดแล้วเนอะ เพราะเราแก่แล้วกินแค่อยู่วัน ๆ ลูกเขาก็ไม่ได้ให้อะไรอะไร อยากกินอะไรเขาก็ไปซื้อมาให้กิน...”

(ผู้สูงอายุชายชรา อายุ 75 ปี)

ขณะที่ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณพบว่า ผู้สูงอายุชายชรา รู้สึกมีความสุขเมื่อได้อยู่อาศัยอยู่กับสมาชิกในครัวเรือนในระดับสูง ร้อยละ 80.1

2) มั่นคงในการอยู่อาศัย: ความรู้สึกมั่นใจว่าไม่ได้ถูกทอดทิ้งในช่วงบั้นปลายของชีวิต การย้ายถิ่นเข้ามาอาศัยอยู่ร่วมกันกับบุตรทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกสบายใจ รู้สึกว่าการย้ายถิ่นนั้นไม่มีความทุกข์ใจหรือไม่สบายใจในการย้ายถิ่น เพราะได้มาอยู่ใกล้ชิดกับสมาชิกในครัวเรือน และมั่นใจว่าบุตรจะให้การดูแลตนเองเป็นอย่างดี ดังคำบอกเล่าของผู้สูงอายุชายชราคนหนึ่งที่ย้ายมาอยู่กับบุตรสาวในหอเช่า และหลังจากนั้นได้ย้ายมาอยู่อาศัยในบ้านของบุตรสาวที่สร้างขึ้นใหม่ เล่าให้ฟังว่า

“...ไม่ใช่ว่าอยู่แบบสบาย แต่ความสบายยอมรับร้อยละเจ็ดว่าสบายมีความสุขมาก คือ หนึ่งเรามาอยู่หอพักเราแห่งมองอยู่ ปลายเดือนแล้วนะ ค่าเช่า เขาให้เวลาวันที่หนึ่งถึงวันที่ห้า เลยวันที่ห้าที่หกเขาจะมาเกาะประตู เราอยู่ตรงนี้ เราตื่นมา สบายใจ คือเราไม่ต้องเสียค่าเช่า เราเสียแต่ค่าไฟ เดือนนี้ก็หกเจ็ดร้อย...”

(ผู้สูงอายุชายชรา อายุ 79 ปี)

ขณะที่ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณพบว่า ผู้สูงอายุชายชรา รู้สึกมีความสุข เมื่อได้อาศัยอยู่ร่วมกับสมาชิกในครัวเรือนที่มีความมั่นคงด้านเศรษฐกิจและที่อยู่อาศัยในระดับสูง ร้อยละ 78.6

3) สุขภาพร่างกาย จิตใจแข็งแรงดี: ด้วยการเข้าถึงการบริการทางสุขภาพที่ดี ผู้สูงอายุชายชราส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีสุขภาพดี เป็นผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองได้ สามารถเดินทางเข้ารับบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขที่อยู่ในเขตเมืองได้ด้วยตนเอง ขณะที่ระบบสาธารณสุขปกในเขตเมือง เช่น การแพทย์ที่มีความทันสมัย สวนสาธารณะ สนามกีฬา กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ เป็นต้น อาจมีส่วนช่วยให้ผู้สูงอายุทั้งที่เป็นผู้สูงอายุดั้งเดิมในชุมชนและผู้สูงอายุชายชราเข้ามาอยู่ใหม่ได้ใช้ประโยชน์จากสิ่งอำนวยความสะดวกดังกล่าว ดังคำบอกเล่าของผู้สูงอายุชายชราคนหนึ่งได้เล่าให้ฟังว่า

“...เฮ้ย ๆ นี่ก็จะไปละ ไปออกกำลังกายที่ศาลาหมู่บ้าน ถือว่าไม่ไปคนละอัน เอาไปรำกระบอง เขาก็มีลานกว้าง ๆ ให้ไปออกกำลังกาย มีโรงเรือนกันแดด กันฝนอยู่ข้าง ๆ กันห้องน้ำเขาก็มีให้ ก็ถือว่าดีอยู่ดีกว่าไม่มีอะไรเลย...”

(ผู้สูงอายุชายชรา อายุ 62 ปี)

ขณะที่ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณพบว่า ผู้สูงอายุย้ายถิ่นรู้สึกมีความสุขจากการมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจในระดับสูง ร้อยละ 87.3

3) การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสุขของผู้สูงอายุย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น มีปัจจัยดังนี้ (ตารางที่ 1)

ปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคลและเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กับความสุขของผู้สูงอายุย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย

1) อายุ เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสุขของผู้สูงอายุย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 โดยผู้สูงอายุย้ายถิ่นที่มีอายุ 60-69 ปีมีความสุขในระดับสูง เป็นสัดส่วนที่มากกว่าผู้สูงอายุย้ายถิ่นที่มีอายุ 70-79 ปีและอายุ 80 ปีขึ้นไป ร้อยละ 85.2 ร้อยละ 75.7 และร้อยละ 45.0 ตามลำดับ

2) การศึกษา เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสุขของผู้สูงอายุย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 โดย ผู้สูงอายุย้ายถิ่นที่ได้รับการศึกษาสูงกว่าชั้นมัธยมศึกษา มีความสุขในระดับสูง เป็นสัดส่วนที่มากกว่าผู้สูงอายุย้ายถิ่นที่ได้รับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษา ชั้นประถมศึกษา และไม่ได้ได้รับการศึกษา ร้อยละ 93.5 ร้อยละ 90.7 ร้อยละ 76.9 และร้อยละ 46.7 ตามลำดับ

3) สถานภาพสมรส เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสุขของผู้สูงอายุย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 โดยผู้สูงอายุย้ายถิ่นที่โสด มีความสุขในระดับปานกลาง เป็นสัดส่วนที่มากกว่าผู้สูงอายุย้ายถิ่นที่มีสถานภาพสมรสแบบหม้าย หย่า แยก และสถานภาพสมรส ร้อยละ 28.6 ร้อยละ 21.8 และร้อยละ 11.8 ตามลำดับ

4) จำนวนรายได้ต่อเดือน เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสุขของผู้สูงอายุย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 โดยผู้สูงอายุย้ายถิ่นที่มีรายได้ต่อเดือน 7,501 - 10,000 บาท มีความสุขในระดับสูง เป็นสัดส่วนที่มากกว่าผู้สูงอายุย้ายถิ่นที่มีรายได้ต่อเดือน 5,000-7,500 บาท ตั้งแต่ 10,000 บาทขึ้นไป และต่ำกว่า 5,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 91.7 ร้อยละ 90.0 ร้อยละ 89.2 และร้อยละ 70.3 ตามลำดับ

ปัจจัยแบบแผนการย้ายถิ่นที่มีความสัมพันธ์กับความสุขของผู้สูงอายุย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย

1) เขตที่อยู่อาศัยก่อนการย้ายถิ่น เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสุขของผู้สูงอายุย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 โดย ผู้สูงอายุย้ายถิ่นที่เคยอาศัยอยู่ในเขตเมืองก่อนการย้ายถิ่นมีความสุขในระดับสูง เป็นสัดส่วนที่มากกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทก่อนการย้ายถิ่น ร้อยละ 85.3 และร้อยละ 73.0 ตามลำดับ

2) ลักษณะการย้ายถิ่น เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสุขของผู้สูงอายุย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 โดยผู้สูงอายุย้ายถิ่นมาคนเดียวมีความสุขในระดับ

ปานกลาง เป็นสัดส่วนที่มากกว่าผู้สูงอายุย้ายถิ่นมากับบุตรหลาน ย้ายถิ่นมากับคู่สมรส และย้ายถิ่นมากับญาติพี่น้อง ร้อยละ 31.6 ร้อยละ 15.8 ร้อยละ 13.5 และร้อยละ 8.5 ตามลำดับ

3) การเตรียมตัวก่อนการย้ายถิ่น เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสุขของผู้สูงอายุย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 โดยผู้สูงอายุย้ายถิ่นที่มีการเตรียมตัวก่อนการย้ายถิ่นในระดับสูงมีความสุขในระดับสูง เป็นสัดส่วนที่มากกว่าผู้สูงอายุย้ายถิ่นที่มีการเตรียมตัวก่อนการย้ายถิ่นในระดับปานกลาง และผู้สูงอายุที่มีการเตรียมตัวก่อนการย้ายถิ่นในระดับต่ำ ร้อยละ 98.0 ร้อยละ 85.3 และร้อยละ 67.5ตามลำดับ

ปัจจัยสังคมและสิ่งแวดล้อมที่มีความสัมพันธ์กับความสุขของผู้สูงอายุย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย

1) การทำกิจกรรมในชีวิตประจำวัน เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสุขของผู้สูงอายุย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 โดยผู้สูงอายุย้ายถิ่นที่มีการทำกิจกรรมในชีวิตประจำวันในระดับสูงมีความสุขในระดับสูง เป็นสัดส่วนที่มากกว่าผู้สูงอายุย้ายถิ่นที่มีการทำกิจกรรมในชีวิตประจำวันในระดับปานกลาง และผู้สูงอายุย้ายถิ่นที่มีการทำกิจกรรมในชีวิตประจำวันในระดับต่ำ ร้อยละ 90.7 ร้อยละ 86.5 และร้อยละ 58.1 ตามลำดับ

2) บทบาทในครัวเรือน เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสุขของผู้สูงอายุย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 โดยผู้สูงอายุที่มีบทบาทในครัวเรือนในระดับสูงมีความสุขในระดับสูง เป็นสัดส่วนที่มากกว่าผู้สูงอายุย้ายถิ่นที่มีบทบาทในครัวเรือนระดับปานกลาง และผู้สูงอายุย้ายถิ่นที่มีบทบาทในครัวเรือนในระดับต่ำ ร้อยละ 91.3 ร้อยละ 65.5 และร้อยละ 31.1 ตามลำดับ

3) พฤติกรรมการดูแลสุขภาพ เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสุขของผู้สูงอายุย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 โดยผู้สูงอายุย้ายถิ่นที่มีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพอยู่ในระดับสูง มีความสุขในระดับสูง เป็นสัดส่วนที่มากกว่าผู้สูงอายุย้ายถิ่นที่มีระดับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพในระดับปานกลาง และผู้สูงอายุย้ายถิ่นที่มีระดับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพในระดับต่ำ ร้อยละ 92.5 ร้อยละ 82.2 และร้อยละ 59.3 ตามลำดับ

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสุขของผู้สูงอายุย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

Factors	Happiness of Elderly migrants			Total (n=276)
	Low (%)	Medium (%)	High (%)	
Personal and economic factors				
1.Gender				
Male	4.3	10.6	85.1	94
Female	3.8	19.2	76.9	182
$\chi^2 = 3.554$ df. = 2 <i>P</i> -value > 0.05				
2.Age				
60-69 years	3.8	11.0	85.2	182
70-79 years	2.7	21.6	75.7	74
More than 80 years	10.0	45.0	45.0	20
$\chi^2 = 20.521$ df. = 4 <i>P</i> -value < 0.05				
3.Educational level				
Non-education	6.7	46.7	46.7	15
Primary education	3.4	19.9	76.7	176
Secondary education	3.7	5.6	90.7	54
Higher education	6.5	0.0	93.5	31
$\chi^2 = 23.471$ df. = 6 <i>P</i> -value < 0.05				
4.Marital status				
Single	0.0	28.6	71.4	28
Married	3.5	11.8	84.7	170
Widowed, divorced and separated	6.4	21.8	71.8	78
$\chi^2 = 9.917$ df. = 4 <i>P</i> -value < 0.05				
5.Monthly income				
Less than 5,000 THB	5.5	24.1	70.3	145
5,000-7,500 THB	0.0	10.0	90.0	30
7,501-10,000 THB	0.0	8.3	91.7	36
More than 10,000 THB	4.6	6.2	89.2	65
$\chi^2 = 18.627$ df.= 6 <i>P</i> -value < 0.05				

ตารางที่ 1 (ต่อ)

Factors	Happiness of Elderly migrants			Total (n=276)
	Low (%)	Medium (%)	High (%)	
6.Household members				
Less than 3 people	4.7	15.9	79.4	170
4-6 people	3.2	15.1	81.7	93
More than 6 people	0.0	30.8	69.2	13
$\chi^2 = 2.878$ df.= 4 <i>P</i> -value > 0.05				
Migration plan factors				
1.The location of origin before migration				
Rural area	6.3	20.6	73.0	126
Unban area	2.0	12.7	85.3	150
$\chi^2 = 7.220$ df.= 2 <i>P</i> -value < 0.05				
2.Who thery migrated with				
Alone	1.8	31.6	66.7	57
Spouse	2.1	13.5	84.4	141
Children	10.5	15.8	73.7	19
Relatives	8.5	8.5	83.1	59
$\chi^2 = 19.800$ df.= 6 <i>P</i> -value < 0.05				
3.Reason of migration				
Family care	2.9	15.9	81.2	151
Need to access medical services	0.0	33.3	66.7	15
Work	6.6	14.3	79.1	91
$\chi^2 = 5.900$ df.= 4 <i>P</i> -value > 0.05				
4.Level of preparation before migrating				
Low	6.5	26.0	67.5	123
Medium	2.9	11.8	85.3	102
High	0.0	2.0	98.0	51
$\chi^2 = 23.699$ df.=4 <i>P</i> -value < 0.05				

ตารางที่ 1 (ต่อ)

Factors	Happiness of Elderly migrants			Total (n=276)
	Low (%)	Medium (%)	High (%)	
Social and environment factors				
1.Daily life activity				
Low	10.8	31.1	58.1	74
Medium	0.7	12.8	86.5	148
High	3.7	5.6	90.7	54
$\chi^2=33.656$ df.= 4 P -value < 0.05				
2.Household roles				
Low	12.5	56.3	31.3	16
Medium	4.6	29.9	65.5	87
High	2.9	5.8	91.3	173
$\chi^2=59.036$ df.= 4 P -value < 0.05				
3.Health care behaviors				
Low	9.3	31.5	59.3	54
Medium	3.0	14.8	82.2	169
High	1.9	5.7	92.5	53
$\chi^2=20.400$ df. = 4 P -value < 0.05				

สรุปและอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องความสุข และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสุขของผู้สูงอายุย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น สามารถสรุปผลการศึกษาและอภิปรายผลการศึกษาได้ดังนี้

1) คุณลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจและสังคม แบบแผนการย้ายถิ่น สรุปได้ว่าผู้สูงอายุย้ายถิ่นเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงของการเป็นผู้สูงอายุตอนต้น (60-69 ปี) ยังคงมีสถานภาพสมรส และสำเร็จการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติปี 2015 รายงานว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาและต่ำกว่าประถมศึกษา (National Statistical Office, 2014) และมีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท ซึ่งรายได้ของผู้สูงอายุเปลี่ยนแปลงตามวัยที่สูงขึ้น ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ย้ายถิ่นจากเขตชนบทเข้าสู่เขตเมือง ซึ่งเป็นรูปแบบการย้ายถิ่นของประเทศเกษตรกรรมตามทฤษฎีการย้ายถิ่นของ Lee (1966) ผู้สูงอายุย้ายถิ่นมาพร้อมกับคู่สมรส และอยู่อาศัยกับสมาชิกในครัวเรือนอย่างน้อย 1 คน สาเหตุหลักของการย้ายถิ่นคือต้องการอยู่อาศัย

ใกล้ชิดสมาชิกในครัวเรือน ผู้สูงอายุมีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในถิ่นปลายทางได้เป็นอย่างดี และยังคงดำรงบทบาทในครัวเรือนด้วยการช่วยแบ่งเบาภาระของสมาชิกในครัวเรือน ทำกิจกรรมในชีวิตประจำวันได้ด้วยตนเอง และให้ความสำคัญกับพฤติกรรมดูแลสุขภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Tamdee (2017) พบว่า ผู้สูงอายุต่างให้ความสำคัญกับสุขภาพ โดยการแสวงหาความรู้เรื่องสุขภาพ เพื่อป้องกันไม่ให้ตนเองเกิดความเจ็บป่วย

2) ความสุขของผู้สูงอายุย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย ครอบครัวยุคใหม่: ความสุขที่อยู่กับลูกหลาน แสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุย้ายถิ่น ซึ่งมีสถานะเป็นสมาชิกหนึ่งในครอบครัวได้ให้คุณค่ากับการอยู่ร่วมอาศัยกับสมาชิกในครอบครัว การย้ายถิ่นที่เกิดขึ้นทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าตนเองได้อยู่ใกล้ชิดกับสมาชิกในครอบครัว เปรียบเสมือนการได้รับการสนับสนุนทางด้านสภาพจิตใจของผู้สูงอายุ ช่วยยกระดับคุณค่าในชีวิต สร้างความเชื่อมั่นในตนเองและเป็นตัวเชื่อมระหว่างจิตใจและอารมณ์ของผู้สูงอายุ (Thepsiri, 2012) นอกจากนี้การที่สมาชิกในครอบครัวให้การดูแลผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่นเข้ามาอยู่อาศัยอยู่ด้วย ช่วยให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต และสามารถพึ่งพาอุปสรรคในชีวิตได้ (Riggio, 1968) เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Katewongsa (2017) พบว่า การได้รับความเอาใจใส่จากสมาชิกในครัวเรือนทำให้ผู้สูงอายุมีความสุข ความสุขจากความมั่นคงในการอยู่อาศัย: ความรู้สึกมั่นใจว่าไม่ได้ถูกทอดทิ้งในช่วงบั้นปลายของชีวิต การย้ายถิ่นของผู้สูงอายุที่ได้ย้ายถิ่นเข้ามาอาศัยอยู่ร่วมกับสมาชิกในครัวเรือน ตัวผู้สูงอายุรู้สึกว่าตนเองจะได้รับความปลอดภัยในด้านที่อยู่อาศัย เพราะได้ย้ายถิ่นมาอยู่อาศัยกับบุคคลที่ตนเองรู้จัก มีบุตรให้การดูแล ให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ทำให้มีความใกล้ชิดกับบุตร รู้สึกมั่นใจว่าบุตรจะไม่ทอดทิ้งให้อยู่อย่างโดดเดี่ยวในช่วงบั้นปลายชีวิต และงานวิจัยของ Frey & Stutzer (2002) พบว่า ความสุขของผู้สูงอายุมาจากการหมดภาระจากการทำงาน และมีโอกาสได้ใช้ชีวิตเพื่อการพักผ่อน หนึ่งการที่ผู้สูงอายุได้รับความช่วยเหลือ ความอบอุ่นใจ ความรัก จากสมาชิกในครัวเรือนและคนในชุมชนจะช่วยเหลือสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีการยกระดับคุณภาพชีวิต มีความเชื่อมั่นในตนเอง และช่วยรักษาสมาคมของจิตใจอารมณ์ (Jenaobrom, 1991) และความสุขที่เกิดจากสุขภาพร่างกาย จิตใจแข็งแรงดี: ด้วยการเข้าถึงการบริการทางสุขภาพที่ดี เนื่องจากสุขภาพมีความสัมพันธ์กับระดับการพึ่งพิงของผู้สูงอายุ หากผู้สูงอายุมีสุขภาพร่างกายอ่อนแอมีโรคภัยไข้เจ็บ ไม่สามารถทำกิจวัตรประจำวันด้วยตนเองได้ จำเป็นต้องยอมรับความช่วยเหลือจากบุตร งานวิจัยของ Jenaobrom (1991) พบว่า การต้องพึ่งพิงเป็นการเปลี่ยนแปลงบทบาทที่น่ากลัวสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นตำแหน่งที่ยากจะยอมรับได้ ทำให้เกิดความรู้สึกอับอายคิดว่าตัวเองเป็นตัวปัญหา หรือเป็นภาระให้แก่ผู้อื่นและไม่สามารถร่วมในกิจกรรมได้ ทำให้มีความพึงพอใจในชีวิตต่ำ ซึ่งการเป็นผู้สูงอายุที่มีร่างกายและจิตใจที่แข็งแรงช่วยให้เป็นผู้สูงอายุที่มีความสุข สอดคล้องกับงานวิจัยของ Jundaham & Suksawat (2018) พบว่า ความสุขของผู้สูงอายุในยามบั้นปลายชีวิตเกิดจากสุขที่พึ่งตนเองได้ การได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว การได้รับการช่วยเหลือจากสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการยังชีพ อย่างไรก็ตามในประเด็นเรื่องความสุขของผู้สูงอายุ Sombutboon, Prakas, & Eiu-Seeyok (2019)

กล่าวว่า ความสุขมีช่วยเสริมสร้างความรู้สึทางบวก และความรู้สึทางบวกนี้ช่วยทำให้ผู้สูงอายุใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับสมาชิกในครัวเรือนอย่างมีความสุข มีเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

3) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสุขของผู้สูงอายุย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น คุณลักษณะส่วนบุคคลและเศรษฐกิจ ประกอบด้วย อายุ การศึกษา สถานภาพสมรส จำนวนรายได้ต่อเดือน ปัจจัยแบบแผนการย้ายถิ่น ประกอบด้วย เขตที่อยู่อาศัยก่อนการย้ายถิ่น ลักษณะการย้ายถิ่น การเตรียมตัวก่อนการย้ายถิ่น และปัจจัยสังคมและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย การทำกิจกรรมในชีวิตประจำวัน บทบาทในครัวเรือน และพฤติกรรมดูแลสุขภาพ แสดงให้เห็นว่าปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคลและเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์กับความสุข สอดคล้องกับงานวิจัยของ Nakphu (2015) พบว่า ผู้สูงอายุที่มีอายุ อาชีพ และรายได้ สถานภาพสมรส และชนิดของโครงสร้างของครอบครัวที่แตกต่างกันจะมีความสุขแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Ergin & Mandiracioglu (2015) พบว่า รายได้และทรัพย์สินเป็นสิ่งที่กำหนดความสุขของผู้สูงอายุ เมื่อมีรายได้จะช่วยให้ผู้สูงอายุมีความสุขและเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้น ขณะเดียวกันงานวิจัยของ Luchesi, de Oliveira, De Morais, de Paula Pessoa, Pavarini, & Chagas (2018) และงานวิจัยของ Moeini, Barati, Farhadian, Babamiri, & Heydari Ara (2016) ก็พบว่า อายุมีผลกระทบต่อระดับความสุขของผู้สูงอายุ ส่วนปัจจัยแบบแผนการย้ายถิ่น ได้แก่ เขตที่อยู่อาศัยก่อนการย้ายถิ่น ลักษณะการย้ายถิ่น การเตรียมตัวก่อนการย้ายถิ่น และปัจจัยสังคมและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การทำกิจกรรมในชีวิตประจำวัน บทบาทในครัวเรือน และพฤติกรรมดูแลสุขภาพ เป็นเหตุปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับความสุขของผู้สูงอายุย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตเทศบาลมีความสุขสูงกว่าผู้สูงอายุที่อยู่อาศัยนอกเขตเทศบาล เนื่องจากในเขตเทศบาล หรือเขตเมืองอาจช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงบริการเพื่อให้ตนเองมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Moeinit et al. (2018) พบว่า การเข้าถึงสวัสดิการเพื่อให้ตนเองมีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นมีผลต่อความสุขของผู้สูงอายุ ขณะเดียวกันการทำกิจกรรมในชีวิตประจำวันได้ด้วยตนเองของผู้สูงอายุย้ายถิ่น ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าสามารถพึ่งตนเองได้ และมีความสุขกับการใช้ชีวิต เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Nakphu (2015) พบว่า ผู้สูงอายุที่สามารถพึ่งตนเองได้จะทำกิจกรรมในชีวิตประจำวันได้ด้วยตนเองและมีความสุขจากการมองเห็นศักยภาพของตนเอง นอกจากนี้การคงบทบาทในครัวเรือนของผู้สูงอายุมีส่วนช่วยให้ผู้สูงอายุมีความสุขจากการได้ทำหน้าที่ของผู้อาวุโสในครัวเรือน การให้การอบรมสั่งสอนหลานและได้รับการยอมรับจากสมาชิกในครัวเรือน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Uphayokin (2013) ที่พบว่า ความสุขของผู้สูงอายุมาจากการที่ลูกหลานให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุในฐานะผู้มีพระคุณ

สรุปผลข้อเสนอแนะ

ผู้ที่ต้องการย้ายถิ่นเมื่อตนเองเป็นผู้สูงอายุควรมีการวางแผนการสำหรับการย้ายถิ่นให้กับตนเอง โดยอาจกำหนดช่วงอายุที่จะย้ายถิ่น การหากิจกรรมให้กับตนเองภายหลังการย้ายถิ่น การเตรียมตัวทางการเงิน การเตรียมตัวเรื่องสุขภาพร่างกาย เป็นต้น ขณะเดียวกันเมื่อผู้สูงอายุย้ายถิ่นไปอาศัยอยู่กับสมาชิก

ในครอบครัว สมาชิกในครอบครัวควรให้การดูแลเอาใจใส่ผู้สูงอายุ เช่น การสอบถามสารทุกข์สุกดิบ การมอบความรัก ความห่วงใยให้กับผู้สูงอายุเพื่อให้มั่นใจว่าจะไม่มีใครทอดทิ้งผู้สูงอายุ นอกจากนี้การให้ผู้สูงอายุได้มีบทบาทภายในครอบครัว สนับสนุนความสามารถ หรือกิจกรรมที่ผู้สูงอายุต้องการกระทำ เช่น การทำงานอดิเรก การเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมออกกำลังกาย การเดินทางไปรับบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขด้วยตนเอง เป็นต้น ซึ่งการสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัวเหล่านี้จะช่วยให้ผู้สูงอายุย้ายถิ่นได้ดำเนินชีวิตในถิ่นปลายทางอย่างมีความสุข

เอกสารอ้างอิง

- Bernard, A., & Pelikh, A. (2019). Distinguishing Tempo and Ageing Effects in Migration. **Demographic Research**, 40(44): 1291-1322.
- Chei, CLC., May-Ling Lee, J., Ma, S., & Malhotra, R. (2018). Happy Older People Live Longer. **Age and Ageing**, 47: 860-866.
- Department of Older Person. (2019). **Statistics of the Elderly in Thailand on December 31,2018** (In Thai) [On-line]. Available <http://www.dop.go.th/th/know/1/275>
- Ergin, I., & Mandiracioglu, A. (2015). Demographic and Socioeconomic Inequalities for Self-Rated Health and Happiness in Elderly: The Situation for Turkey Regarding World Values Survey Between 1990 and 2013. **Archives of Gerontology and Geriatrics**, 61(2): 224-230.
- Foundation of Thai Gerontology Research and Development Institute. (2013). **Situation of the Thai elderly 2013** (In Thai). Foundation of Thai Gerontology Research and Development Institute.
- Frey, B.S., & Stutzer, A., (2002). What Can Economists Learn from Happiness Research? **Journal of Economic Literature**, 40(2): 402-435.
- Gullette, Gregory, S. (2014). Rural-Urban Hierarchies, Status Boundaries, and Labour Mobilities in Thailand. **Journal of Ethnic & Migration Studies**, 40(8): 1254-1274.
- Jampaklay, A. (2012). **Labor Migration and its Impacts on Family and Children in the ASEAN Community: Gains and Losses** (In Thai). Institute for Population and Social Research, Mahidol University.
- Jenaobrom, S. (1991). **Gerontology** (In Thai). Bangkok: Faculty of Education, Chulalongkorn University.
- Jundaharn, M., & Suksawat, J. (2018). Happiness of Seliance with Elderly in Countryside Phu Rua, Loei. **Humanities and Social Science Journal of Graduate School, Pibulsongkram Rajabhat University** (In Thai), 12(2): 515-530.
- Katewongsa, P. (2017). Living Arrangement and The Well-Being of Rural Households in Thailand (In Thai). **Thai Population Journal**, 5(1): 107-130.
- Khon Kaen municipality. (2015). **Local Municipality of Khon Kaen Municipality** (In Thai). Khon Kaen.
- Khon Kaen. (2017). **Khon Kaen Province Development Plan** (In Thai). Khon Kaen.
- Krejcie, R.V., & D.W. Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. **Educational and Psychological Measurement**, 30(3): 607-610.
- Lee, E. S. (1966). A theory of Migration. **Demography**, 3(1): 47-57.

- Lili Ma. (2012). Critical Evaluation of the New Rural-Urban Labor Mobility in China: Reasons and Effect of Rural-Urban Labor Migration on Urban and Rural Labor Market. **Asian Social Science**. 8(3): 321-328.
- Luchesi, BM., de Oliveira, NA., De Moraes, D., de Paula Pessoa, PM., Pavarini, SCI., & Chagas, MHN. (2018). Factors Associated with Happiness in The Elderly Persons Living in The Community. **Arch Gerontol Geriatr**. 74: 83-87.
- Moeini, B., Barati, M., Farhadian, M., Babamiri, M., & Heydari Ara, M. (2016). Happiness and Its Related Factors among the Elderly in Hamadan (Iran): A Cross Sectional Study. **Avicenna J Neuro Psycho Physiology**. 3(4): 112-118.
- Nakphu, T. (2015). Self-reliance, Health Empowerment, Health Literacy and Happiness of The Elderly at Tambon Thap Yai Chiang in Amphoe Phrom Phiram, Phitsanulok province (In Thai). **Journal of Social Science and Humanities**. 41(1): 88-104.
- National Statistical Office. (2014). **The 2013 Survey of The Older Persons in Thailand** (In Thai). Bangkok: National Statistical, Ministry of Information and Communication Technology.
- _____. (2015). **The 2014 Survey of The Older Persons in Thailand** (In Thai). Bangkok: National Statistical, Ministry of Information and Communication Technology.
- Porapakkham, Y., & Atibobhi, S. (2000). **Health Conditions and Tendency of The Elderly Population** (In Thai). Health Systeme Resrarch Institute. Nonthaburi.
- Raleigh, C. (2014). Migration, Urbanization, and Political Power in Sub-Saharan Africa. **Annals of the Association of American Geographers**. 104 (2): 253-261.
- Riggio, R.E. (1986). Assessment of Basic Social Skills. **Journal of Personality and Social Psychology**. 51(3): 649-660.
- Sombutboon, J., Prakas, N., & Eiu-Seeyok. (2019). Happiness of Thai Elderly in Thailand 4.0 (In Thai). **Jouranal of Phrapokklao Nursing College**. 30(2): 219-228.
- Tamdee, P. (2017). Agency, Society and Culture: Conditions Promoting Active Ageing in Older Persons in Chiang Mai (In Thai). **Journal of Social Sciences**. 47(2): 109-131.
- Thepsiri, P. (2012). **Quality of Life of the Elderly in Banna District Nakhonnayok Province** (In Thai). Krirk University.
- Uphayokin, P. (2013). **Happines of Elderly. Division of Complementary and Alternative Medicine** (In Thai). Ministry of Pubblic Health: Nonthaburi.
- Walker, C. (2010). Space, Kinship Networks and Youth Transition in Provincial Russia: Negotiating Urban-Rural and Inter-Regional Migration. **Europe-Asia Studies**. 62(4): 647-669.